

Politika Dergisi - Celal Şengör Mülakatı

İçeriği Yazan: [Nuran TALAY](#) [1] Zaman: Pzt, 04/01/2010 - 00:00

PD Raporaj Ekibi: [Nuran TALAY](#) [1]

rof. Dr. Celal ŞENGÖR kimdir?

P

Dr. Celal ŞENGÖR 24 Mart 1955'te İstanbul'da doğdu. 1973 yılında Robert Academy'yi bitirdi, 1978'de State University of New York at Albany'den jeolojik bilimler alanında doktora aldı. 1979'da master, 1982'de de aynı üniversiteden doktora derecesini aldı. 1981'de ITÜ Maden Fakültesi, Genel Jeoloji Kürsüsüne atandı.

1984 yılında Londra Jeoloji Cemiyeti'nin "Başkanlık Ödülü"nü, 1986'da TÜBİTAK'ın Bilim Ödülü'nü aldı. Aynı yıl TÜM Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalı'nda doçent oldu. 1988'de Neuchâtel Üniversitesi Fen Fakültesi'nden şeref bilim doktoru (Docteur ès sciences honoris causa) unvanı aldı. 1992 yılında TÜM Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalı'nda profesörlüğe yükseltildi. 1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi kurucu üyesi oldu, Akademi konseyine seçildi, aynı yıl TÜBİTAK Bilim Kurulu üyesi'ne seçildi.

1990 yılında Academia Europaea'ya ilk Türk üye olarak seçilen Celal ŞENGÖR, 86 ülkenin bilimler akademisi'ne üye. ŞENGÖR'ün yayınlanmış 1826 makalesi var. Bu makalelere 12658 atıf yapılmış. Yurtdışında birçok üniversitede bulunmuş olan Prof. ŞENGÖR birçok uluslararası ödülün de sahibi. ŞENGÖR ayrıca pek çok uluslararası dergide editör, yardımcı editör ve yayın kurulu üyesi'ni yapmış ve yapmaktadır.

Nuran TALAY: Türkiye gündemi hakkında deşiyor. Son dönemde hakkında en çok konuşulan konu "Kürt Açılımı". Bu açılım hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Bunu nasıl algıladınız? Bu insanlar kim? Kürt kim?

Geçmişe baktığımız zaman bu kimliğin çok yakın tarihte oluştuğunu görürsünüz. Dilleri ise karmakarışık, bir geçmişini yok. Yalnızca bir grup kendini Kürt olarak addediyor. Hepsi aynı düdüncede değil. Bu bilinç ile hareket eden çok küçük bir grup. Böyle bir grubun oluşması için bir ortam oluşturuldu. Evvela bu ortam ortadan kaldırmak lazım! Bir ayrılmaya gitmek istemiyorsak bu sorunu çözmek lazım.

İmdi bunun tam tersini yapıyoruz Etkene destek veriyor yardımcı oluyoruz. Dolayısıyla ile buna yardımcı olursanız, bu küçük grubun yaratıcılarına ve gruba fayda sağlarsınız. Korkunun ecele faydası yok ayrılmaz, sonunda bu olur.

“Kürt Açılımı”nda kontrol yitirilmiş durumda. Durumun ne olduğunu bilmiyorlar. Entelektüeller de bunun farkında değil. Orada burada yazan köşe yazarlar da farkında değil. Orada yaayan halkın tümü değil, ayrıma çalışarak yapan küçük bir grup; onu çözelim. AKP doğuda çok fazla oy aldı. Çünkü ilk defa onları dilini konuşturan bir grup gördüler. Bir de bunu deneyelim diyenlerin sayesinde oy aldı.

Bugün birçok köşe yazarı Kürtçe diyor. Kürtçe ne demek, Kürt ne demek, bilmiyorlar. Bir defa Kürt Açılımı hakkında yazmadan önce, Kürt kelimesinin ardında ifade edilen tarihi kültürü bilmek, ona göre hareket etmek lazım. Ben Kürt açılımının bu şekilde entelektüel bir alt yapıya sahip olmadığını inandığımdan. Olmadığı için de sorunu küçük bir grup insanın, Türkiye'nin doğusunda yaayan halkın, nüfusu yönlendirerek, Türkiye'den ayrı bir “birlik” haline getirme çalışmasıdır. Buna mani olmamız bu şartlar altında artıkm mümkün değildir.

Sorunu entelektüel geçmişini bilmeden çözemezsiniz.

Nuran TALAY: Toplumun bu konuda sessiz oluşunu neye bağlıyorsunuz?

Nuran TALAY: Evet ben de izleyeceğim mutlaka. Bir arkadaşım izlenimlerini paylaşmıttı; o sahneleri izlerken donup kaldınız, saatlerce ağıladınız, hatta aynı sahneleri gerçekten askerliğin sırasında yaşadığınız söylemişti. Ve tüm gerçekliğe rağmen teröristlerin kahramanca karışlanması içerlediğini söylemişti.

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: İnanılmaz bir şey, bırak kahramanca karışamayın, akıllardan silinmeyecek görüntülerdi. Biz kendi ordumuzu kahramanca karışamayacağım, kendi ordumuza “tü-kaka” demeye başlayan “aptal” bir milletiz. Toplumda araştırma, sorgulama yok. Sunulanla yetinen bir millet.

Osmanlı, Anadolu toplumunu nasıl devrinde tuttu. Atatürk'ün devraldığı dönem korkunç bir

dönemdi. Mesela Ahmet Haşim'in 1919'da Anadolu'nun halini anlattı??? yazılarına göre halkın durumu o günkü gibi tam bir feccat. Duvardaki Atatürk resmine bakıp bakıp, ya sen nasılsan, diyorum. ?nanılmaz...

Nuran TALAY: Türkiye'de eğitim sistemini nasıl değerlendiriyorsunuz? Yabancı dille eğitim hakkında ne düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Türkiye'de nitelikli eğitim veren üniversite yok. Adam gibi adam yetiştiren üç okul var. Bunlardan bir tanesi de Harp Okulu. Adam gibi adamdan neyi anlıyoruz? Dünya ile rekabet edebilecek donanımında bir kişi. Sizin üniversite mezununuz dünyada aynı konuda iyi bir okuldaki adamla aynı mı kabul ediliyor? Bizim Harp Okulu'nun mezunu aynı yerde kabul ediliyor. Hem de tek tek değil, tüm sınıf olarak. Herkes diyor ki; Türk subay, dünyanın en iyi yetiştirilmiş subaylarından biridir. Türk pilotu dediğiniz zaman dünyanın en iyi pilotudur. Hiç tartışmasız yok, muhteşemdirler. Bir "teknik üniversitede" veya ODTÜ'de bir sınıf olarak kaliteli adam yetiştirmiyoruz. Ne sınıfça kaliteli bir kütüphane, ne sınıfça kaliteli teknisyen var.

Yabancı dil ile eğitimi ilk önceleri doğru bulmuştum. Hatta İstanbul Teknik Üniversitesi'nin değerli hocaları, yabancı dil ile eğitim olmaz, dediklerinde, hayır olur, demiştik. Hatta yabancı dil ile eğitim dahi verdim. Ancak gördüm ki öğrencilere ulaşamıyorum. Anlatırlar mı? Tam anlaşılmıyor. Sonra değerli hocalarımız, siz haklıymısanız, demiştik. Önce kendi kültürünü, dilini iyi öğrenecek ki öğrenci, öğretmen ne anlatıyorsa anlayabilsin. Yabancı dili öğrenmek uluslararası literatürleri takip etmek için mutlaka gerekli. Ama bugün yabancı dille eğitim verildiği halde kimse doğru düzgün yabancı dil konuşmuyor. Ve öğrenmesi gereken bilgileri de tam olarak kavrayamıyor. O yüzden Türkçe eğitimden yanayım.

Nuran TALAY: ÜAK tarafından YÖK üyesi için önerilmişsiniz, ancak halen sonuçlanmadı.

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Bilmiyorum, Cumhurbaşkanı istemiyor herhalde. Çeşitli bahaneler sunuluyor. Bunlardan bir tanesi de aile şirketlerimin birinde sekreter hatası ile yönetici olarak gösterilmişim. 'Aaa, sen tam gün çalışıyorsun bir şirkette' dediler. Tüm gün şirkette çalıştım mı görüldüyü, dolayısıyla üniversiteden atılman lazım, dediler. İnceleme heyeti suçsuzluğuma karar verdi; ancak yanıltıktan yani sekreter hatası ile yönetici olarak görüldüğümü bilmediğimden dolayıkna cezası aldım. Bunun üzerine başkan bir mektup gönderdi. İncelemede suçsuz olduğun açık olsa da ben atılman gerektiğini düşünüyorum ve atılman isteyeceğim dedi. Bir türlü de yazmadı bu mektubu. Bunun üzerine ABD'den bir mektup geldi. Biliyorsunuz, ABD Ulusal Bilimler Akademisi üyesiyim. Nasıl davranıyorsunuz bilim adamlarınız, diye mektup geldi. Hatta biz bundan 500 yıl önce aynı hatayı Galileo'ya da yaptık. Bunu önermiyoruz artık diye yazmamızlar.

O nedenle hakkında bir türlü karar verilemiyor. Cumhurbaşkanı beni atamasa dünyaya ne diyecek, atasa kendi etrafındakilere ne diyecek? Beklemedeyiz...

Nuran TALAY: “YÖK Ba?kan? için benim asistan?m dahi olamaz” ?eklindeki de?erlendirmenizin nedeni nedir?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evvela akademik geçmi?ine bakar?m. Ve bir akademik geçmi?i yok. O nedenle bu ?ekilde de?erlendirdim.

Nuran TALAY: (Bu arada) Sizce YÖK kald?r?lmal? m?? Yoksa yeniden mi yap?lanmal??

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Hay?r asla. YÖK’ün kald?r?lmas? söz konusu olamaz. YÖK’ün kald?r?lmas? ile üniversitelerin düzeni, ileti?imi bozulur. Ba??bo? kal?r. Sistemde bir hata yok. ?yi yönetebilen yöneticilere ihtiyaç var, o kadar.

Nuran TALAY: YÖK ba?kanl???na Ergenekon taraf?ndan önerildi?iniz, bu nedenle de evinizin arand??? söylenmi?ti.

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evet, duymu?tum. Hatta savc?y? arad?m ve ?ehir d???nda oldu?umu, gerekirse gelebilece?imi söyledim. Ancak böyle bir ?ey olmad?. Aranmad?m.

Nuran TALAY: Genç Mucitler ad?nda bir programda jüri üyesi?i yapm???t?n?z, o programa kat?lan genç yeteneklere ne oldu?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evet çok güzel bir programd?. Çok iyi dü?ünülmü? projeler gördük. Yar??ma sonunda ödöl verildi. Ancak o genç çocuklara sahip ç?kan bir kurum yok. Bu çok ac?.

Nuran TALAY: Chicago Üniversitesi taraf?ndan 9 Ekim’de “Onur Doktoras?” ald?n?z. Ülkemizde bilim adamlar?m?za neden de?er verilmiyor?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Nas?l davranaca??m?z? ve ne yapmam?z gerekti?ini bilmiyoruz da ondan...

Nuran TALAY: Gündeme dair konular?n aras?nda kendine yer bulamayan konumuz deprem. Deprem ülkemizin kaderi mi, gerçe?i mi?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Tabii, “kader” deyince ne anlad???n?za ba?l?. Deprem, Türkiye oldu?undan beri var. Bundan sonra da olacak. Türkiye’nin jeolojik yap?s? gere?i belirli aral?klarla, Türkiye’nin çe?itli yerlerinde çe?itli büyüklüklerde depremler olmak mecburiyetinde; çünkü oynak bir yap?s? var Türkiye’nin. Onun gere?i de deprem kaç?n?lmaz.

Nuran TALAY: Depremlerin, do?al afetlerin ilahî adalet olarak de?erlendirmesi hakk?nda dü?ünceniz nedir?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Türkiye'nin jeolojik yap?s? ortada. Ben bu aç?dan de?erlendiririm. Sosyolog de?ilim, do?a bilimciyim. Toplumun psikolojisini sosyologlar dü?ünmeli. Türkiye'nin yap?s? gere?i deprem kaç?n?lmaz.

Nuran TALAY: Japonya'da 6,8 büyüklü?ünde bir deprem oldu. Herhangi bir zarar olmad?.

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Biliyorsunuz, Kobe'de deprem oldu. Epey bir zarar gördüler. Mesela Los Angeles'ta bir deprem oldu, birçok ki?i öldü, ba?lar? ciddi derde girdi. Depremden korunabilmek için deprem nedir, nas?l olur, hangi s?kl?ta olur, ne türlü olur, nerede olur; evvela bunlar? bilmek laz?m. Bunlar? halk?n anlamas? laz?m! Bunu bugün dünyanın?n her yerinde halka anlatmak çok zor! Çünkü dünyanın?n her yerinde insanlar giderek do?a bilimlerinden koptular. Bugün 19. yüzy?lda oldu?u gibi do?a bilimlerine merak, ne hikmetse, kalmad? insanlarda. 20. yüzy?l çok feci bir yüzy?l olarak geçti. Biliyorsunuz, insan hürriyetini k?s?tlayan çe?itli rejimler ortaya ç?kt?. Sovyetler Birli?i 70 sene bir toplumun dünya ile, bilim ile ili?kisi kesildi. Saçma sapan ?eyler ö?rendiler. Çin mesela, ayn? ?ekilde 1980'e kadar ba??na gelenler... Almanya, ?talya k?sa bir dönem benzer bir rejimin alt?nda ya?ad?. Balkanlar halen bu korkunç durumlar? ya??yor. Dolay?s? ile insanl?k çok kötü bir dönemden geçti, halen de geçiyor. Bunun etkileri muazzam. Mesela Amerika'ya bak?yorsunuz, giderek ?ahlanan bir din Rönesans'? var. Dinler, tekrar insanlar?n kafas?nda yer etmeye ba?l?yor. Ben de anlam?yorum neden böyle oldu?unu, ama Avrupa'da böyle bir geli?me var. Dolay?s?yla biz do?a bilimlerinden büyük ölçüde koptuk, insanl?k olarak. Tabii do?a bilimlerinden kopunca, depremi veya do?al afetlerin ne zaman gelece?i, nas?l gelece?i, neler olaca?? konusunda halk? e?itmek zorla??yor. Örne?in; Hollywood'da bir fay basama??n? gösterdiler, belli ki aktif fay. Ama bu aktif fay?n üzerinde iki apartman blo?u var. Bir ba?ka yanda koskoca apartmanda boydan boya çatlak var. Tüm bunlara kar??n insanlar oturuyor. ABD'de böyle oluyorsa ortalama tahsil düzeyi dü?ük ülkemizde bunun çok daha beterini görüyorsunuz. Türkiye'de politikac?lara bak?yorsunuz, bu konuda hiç bir ?ey anlatm?yor, yapm?yorlar.

Din ad? alt?nda bir etkileme durumu söz konusu. Cehaletin üstüne ç?kmak, ortam?n?z müsait de?ilse çok zor. Avrupa 1000 sene boyunca Ortaça? seviyesinde ya?ad?. ?slam'a bakal?m, 400 y?l boyunca muazzam ya?am??lar. Mesela Araplar her türlü ?arta gelebilen insanlar. Bu tip adamlardan iyi asker olur. Bu adamlar birçok kültürle temasa geçmi?ler ve sünger gibi bu kültürleri kendilerine göre alm??lar. Bu iyi dönemleri. Din, bu cemiyeti tekrar bo?azlayana kadar sürdü.

Mesela Rönesans, birkaç ak?ll? adam?n i?i! Tarihe ne kadar etki ediyor bu tip insanlar, müthi?. Tarih, insanlar?n s?rt?nda gider. Mesela Marksistler tarihin kendine göre kurallar? var dese de böyle bir kural yok. Tarihi adam yarat?r. Onun için adama yat?r?m yapacaks?n. Çok mühim bu!

Nuran TALAY: Dünyada olu?an depremle birbirini tetikliyor mu?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Uzun zamana kadar böyle bir etkinin olmadı??? düşünülüyordu. Fakat şimdi fikirler değişti. Depremlerin birbirini etkiledi?i, bunun iki şekilde oldu?u ortaya çıktı. Birincisi; çok kısa zaman içinde bir yerde deprem oldu?u zaman, derhal onun çevresinde birçok depremi tetikledi?i de ortaya çıktı. 1999 depremi olduktan sonra ilginç bir çalım gösterdi ki Yunanistan'da birden bire depremler arttı. Dolayısıyla tetikleme olayının oldu?unu gösterdi.

İkinci olarak; uzak mesafeler, uzak zaman aralıklarında meydana gelenler var. O da dünyanın birçok yerinde faylar tam kırılman?n sınır?nda duruyor. Bu yüzden böyle bir deprem oldu?u zaman bu depremin yarattı?ı gerilmeler geni? alanlara yayılıyor ve bu geni? alanların su basıncı, kaya içindeki su basıncı de?iştiriyor ve bu depremi tetikliyor. Tabii bu çok büyük mesafelerde olmuyor. Bir de hangi levha sınır? üzerinde oldu?u önemli. Örneğin Pasifik'teki bir deprem Afrika'daki bir depremi tetiklemez.

Nuran TALAY: İstanbul ya?mura dahi teslim olan bir şehir? Deprem olunca ne olacak?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: İstanbul her şeye teslim olur. İstanbul'un altyapısı akıllıca kurulmamış. 1950'den sonra bir patlama şehrine döndü. Birçok insan buraya geldi ve bu gelenler son derece cahil. İstanbul'da aklına geldikleri yere ev yaptılar. Ev de denemez, kulübe. Derenin sel yatağına ad üstünde taşın ovası da deriz. Buraya gelir ev yaparsanız, gelir sizi vurur. Bu çok normal. İstanbul'un belli akılcı bir yapısı olmadı??? için İstanbul'u etkileyen doğa olaylarından insanlar?n etkilenmesi kaçınılmaz.

Ya?murda bir yerden bir yere ulaşmak dahi çok zor. Deprem oldu?unda bir felaket olacak tabii. Hastaneye ulaşamayacaksınız, ulaşsanız dahi sağlık personeli ulaşamamış olacak. Telefonlar çalışmayacak, yarımlar ulaşamayacak. Tüm bunlar? rasyonel düşünürsek bu tip durumlarda ne yapması gerektiğini bilen tek bir kurum var; o da TSK. Derhal sahra hastaneleri ile acil müdahalede bulunuyorlar. Ama bu sefer TSK buna yetebilecek mi, bilemiyoruz. Çünkü çok büyük bir felaketten söz ediyoruz. TSK ile diyalog içinde olabilen yöneticiler de kalmadı. Asker ile konuşmalar? da mümkün değil zaten. TSK 21. yüzyılda yaşıyor, yöneticiler ortaçağda.

Nuran TALAY: Peki, “küresel ısınma”nın depremle bir ilişkisi var mı?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Deprem ile doğrudan ilgisi yok; çünkü atmosfere empoze etti?i bir şey. Atmosferin depremi bir iki hal dışında etkilemesi söz konusu değil. Buz çanından, buzullar çanından giriyoruz. Biz insanlar olmasak da dünya ısınmaya başlayacaktı. Biz bu ısınmaya küçük bir katkıda bulunuyoruz. Ama bu küçük katkı atmosfere çok büyük bir etki yapıyor.

İs?nman?n neticesinde sular yükselebilir. Banglade?i su basacak, o kadar ki?iyi nereye koyacaks?n?z? Sahil ovalar?n? su basacak. Bu insanlar? nereye yerle?tireceksiniz, bunlarda s?k?nt? görülebilir. Görülemez s?k?nt? da; biz iklim olaylar?n? tahmin edebiliyoruz diyoruz, ancak e?ik de?erlerinin oldu?u ortaya ç?k?yor. E?ik de?erlerini buldu?u zaman ?s?nma, bizim tahmin edemedi?imiz atmosfer olaylar? kar??l?k veriyor.

Nuran TALAY: Belediyelerin, depreme ili?kin somut çal??malar?n?n olmay???n?n nedeni nedir?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Çünkü kapasite yok. ?stanbul Büyük?ehir Belediyesi'nde iyi niyetle yap?lan çal??malar var, ancak yetersiz. Tüm bunlar? tam anlam?yla yapacak entelektüel kapasite yok. Türkiye'de belediye ba?kan?, ?stanbul'un haritas?n? çizelim bana iyi jeologlar laz?m dese, yok. Neden yok dersiniz, yeti?tirememi?iz

Nuran TALAY: ?stanbul depremi Türkiye'nin ba??ms?zl???n? tehlikeye atar m?, atarsa neden?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evet ataca?? kanaatindeyim. ?stanbul depremi, Türkiye'nin s?rt?na çok büyük bir mali yük bindirecektir. Daha deprem olmadan zaten dünyaya el açar durumday?z. ?u anda 2010'da hazine piyasadan para toplamak zorunda, çünkü tahviller alm?? ve bu tahvilleri ödemek zorunda. Nereden alacak bu paralar?, sizin cebinizden. ?u an Türkiye'nin kayna?? yok. Bunu kar??lad??? zaman ekonomide çok dura?an bir durum mevzu bahis! Dolay?s?yla bunu kar??lamak için ?MF'ye gitmesi ?art. Para alması? gerekecek. Borç verecek birini bulacak. Yurt d???nda ad? ?MF olur veya ba?ka bir yer bulacak ve ülkeye mutlaka para getirmesi gerekecek. Türkiye vergi toplayam?yor. Mevduat? yok. ?kisi de olmad??? için bir ba?kas?n?n mevduat?n? kullanmam?z laz?m. Bu da yurtd???nda bir yer. 50 milyar dolar daha içeri girmek demek. Alt?ndan kalkamayaca??n bir mali yük, bu mali cephesi!

?kinci yönü; ?stanbul gibi bir ?ehir y?k?ld??? zaman bir sürü kültür ö?esi de yok olur veya zarar görür. Bunlar?n hepsi bizim de?il. Bizans'?n kal?nt?lar? var, Roma'n?n kal?nt?lar? var. ?imdi bunlar? gelip tamir edin diyecek. Sizin elinizde ?stanbul'u kültürel olarak restore edecek entelektüel birikim yok.

E, ne yapacaks?n?z, mecburen bunu da d??ar?dan alacaks?n?z. D??ar?dan adam gelecek diyecek ki; 1999 da deprem oldu?unda para verdik ne yapt?n paray?? Buna verebilece?imiz cevap yok. Gene veririz para ama bu sefer biz geliriz, belli ki siz yapam?yorsunuz diyecektir. '???te gitti ba??ms?zl?k'.

Gayet basit asl?nda! Yani siz göbe?inizden ba?l? olmak zorundas?n?z. 50 milyar içeri girece?iz.

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Ben de teşekkür ederim.

iletisim@PolitikaDergisi.com [2]
Nuran.Talay@PolitikaDergisi.com

[Bu yazı, Politika Dergisi Sayı 19'da yer almıştır. Tüm fazladan özellikleri ile özgün sayıyı indirmenizi öneririz. Sayı 19'u indirmek için [buraya tıklayınız](#).^[3]]

* * *

Yorumlar

Kaynak URL (16/04/2024 - 08:34 tarihinde yazdırıldı):

<http://politikadergisi.com/roportaj/politika-dergisi-celal-sengor-mulakati>

Bağlantılar:

[1] <http://politikadergisi.com/pd-uye/nuran-talay>

[2] <mailto:iletisim@PolitikaDergisi.com>

[3] <http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/PD19.zip>